

“Kuna murdeeline laps armastab vaheldust, siis tuleb teose analüüsimisel kasutada võimalikult mitmekesiseid võtteid,” toonitab Riitta Kilkk.

Kirjandus murdeeas

Riitta Kilkk

Filosoofiamagister, Uusikaupunki emakeeleõpetaja

Murdeelised õpilased ei pea soome kirjandusklassika raskemaid teoseid algusest lõpuni läbi lugema, piirduetakse nende ümberjutustusega.

Õpetan emakeelt ja kirjandust 7.–9. klassis, seega on minu ülesanne kujundada n-ö mässumeelsetest murdeelisetest ilukirjanduslike aarete avastajaid. Kerge see ülesanne pole, sest paljusid selles vanuses õpilasi ei huvita kirjandusring ega klassiga ühiselt loetud teosed, mõnigi õpilane ei taha täita ka lugemispäevikut ega tunne huvi internetis peetavate raamatuarutelude vastu.

Samas on 7.–9. klassi emakeele ja kirjanduse ainekava pingeline. Õpilastel tuleb tutvuda kirjanduse põhižanrite ja -mõistetega, lugeda novelle, luuletusi, rahvalaule, näidendeid, vaadata näidendite videosalvestisi. Õppekavas on toonitatud, et õpilane peab hakkama kirjanduse toel paremini mõistma oma kultuurilist identiteeti, peab oskama hinnata välis- ja kodumaist kirjandust, valdama erinevaid lugemisstrateegiaid, mõistma meedia toimemehhanisme, suutma orienteeruda infotulvas. Selles aines peavad õpilased omandama ka üldkultuurilisi teadmisi ning innustuma keele ja kirjanduse uurimisest.

7.–9. klassi lugemisaasta jaguneb meil viie kuni seitsme nädala pikkusteks perioodideks. Õppeaastasse mahub tavaliselt kolm perioodi, mille vältel on õpilastel emakeelt ja kirjandust viis tundi nädalas (aasta keskmine kolm tundi).

Kuna periood jaguneb kirjutamiseks, kõnearenduseks, keeleõppeks, meediakasvatuseks jne, jääb ilukirjandusele kahjuks vähe aega – hoolimata sellest, et kirjandus on nüüd otseselt õppeaine nimetuses. Tavaliselt jõutakse igas klassis ühiselt läbi lugeda kolm raamatut. Üheksa raamatut kolme aasta kohta pole mõnele õpilasele just piisav vundament eluaegse lugemishuvi kujunemiseks. Samas on Soomes siiski hakatud kirjanduse õppimise tähtsust senisest paremini teadvustama.

7.–9. klassi kirjandusõpetuse peamine eesmärk on õpilaste lugemiskogemuste mitmekesistamine. Neil tuleb õppida tundma soome kirjanduse eri perioode, samuti eri maade klassikuid. Viimaste puhul peab ajapuudusel piirduma kahjuks vaid tippudega (Tolkien, Christie jt). Kirjanduslooga tutvutakse peamiselt lühikeste tekstinäidete, luuletuste, novellide ja romaanikatkendite põhjal. Tutvutakse ka romantismi, realismi ja modernismi peamiste tunnustega. Ühegi klassiku teost murdeeline õpilane algusest lõpuni läbi lugema ei pea.

Paljudele murdeelisele ületamatult raske “Kalevala” süžee jutustatakse klassis ette, tsiteerides sekka eepose värssse. Nii saavad eepose peamised tegelaskujud ja sündmused kõigile tuttavaks.

Õpetaja valitud raamatuid loetakse kogu klassiga, aga õpilased loevad ka omal valikul. Enda valitud raamatute teemad haakuvad tavaliselt murdeea probleemidega: sõprus, üksindus, noorte konfliktid ja probleemid, suhtumine loomadesse. 9. klassis teevad õpilased uuringu kodumaisest kirjandusest. Vaat-

luse alla võib võtta nii klassikute kui ka tänapäeva noorsookirjanike teoseid, muuhulgas kriminaalromaane.

Kuna murdeeline laps armastab vaheldust, kasutan teoste analüüsimisel võimalikult mitmekesiseid võtteid. Oma lugemiskogemuse teistega jagamiseks kirjutavad mu õpilased loetud raamatute põhjal dialooge ja kannavad neid ette. Raamatute põhjal tehakse ka viktoriine, intervjuusid, kirjutatakse kirju teose tegelastele või tegelaste kirju lugejatele. Samuti kirjutatakse raamatuarvustusi, koostatakse teoste reklaamilehti ja sisututvustusi. Heaks tööviisiks on osutunud koomiksisarja joonistamine loetud raamatu sündmuste põhjal – see on innustanud just poisse rohkem lugema.

Loodame, et raskustele vaatamata on õpilase suhe kirjandusse 9. klassi lõpuks sedavõrd arenenud, et ta leiab endale iseseisvalt vajalikku tarbe- ja ilukirjandust, oskab oma valikuid põhjendada ning raamatud algusest lõpuni läbi lugeda.